

Зборник радова са II научног скупа младих филолога
Србије одржаног 6. марта 2010. године на
Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Година II / књ. 1

Крагујевац, 2011.

ИНДИВИДУАЛНА ЛЕКSIKA У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ: ТВОРБЕНО–СЕМАНТИЧКЕ ОДЛИКЕ КЛАСЕ ИМЕНИЦА (на материјалу из Речника САНУ)¹

У раду се анализирају творбено-семантички и стилистички аспекти корпуса од око 300 индивидуално скованих именица које су забележене у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (слова: А–О). Поред увида у природу индивидуалне лексике и њено место у лексичком систему, даје се опис творбених модела и семантичких група индивидуализама, добијен груписањем њихових лексикографских дефиниција у Речнику САНУ.

Кључне речи: језичко стваралаштво, индивидуална лексика, описна лексикографија, Речник САНУ, творбено-семантички модел

1. Увод

1.1. У лингвистичкој теорији друге половине 20. века, терминима *индивидуализам* (*индивидуална реч*), *хапакс* или *јесничка актуализација* обележавају се оне речи у лексичком фонду које су за једну прилику сковали појединци – писци, песници или говорници српског језика, и које поседују „одређено стилско значење, типично за време, подручје или писца који је такву реч употребио“ (Предг. РМС: 11). Лексикографска пракса обраде индивидуализама у Речнику САНУ, као и анализа извора у којима се појављују, указују на то да се ове речи најчешће јављају у језику књижевности: у делима писаца који негују језичко стваралаштво као стилско средство помоћу кога се постижу динамизам и убедљивост приповедања; односно код песника који, вођени захтевима поезике свога времена, кују ове речи за потребе метричког прилагођавања (нпр. у јампском стиху). Тако се међу најуспелијим творцима индивидуализама у речничкој грађи налазе књижевници склони лексичким иновацијама – који су, поменути језичким средствима, значајно обележили своју епоху: за период романтизма С. М. Сарајлија, Ј. С. Поповић, П. П. Његош, М. Ђ. Милићевић, М. П. Шапчанин, Л. Костић, Ђ. Јакшић и Ј. Ј. Змај; за период модерне С. Винавер, И. Секулић и М. Настасијевић; а од књижевних преводилаца и М. Ђурић и Р. Кошугић.

Посматрана као део лексичког фонда савременог српског језика, индивидуална лексика се, у повести књижевно-језичких истраживања, кристалише као културно и језички значајна тема. Сагледан кроз моделе настанка индивидуализама и правце њиховог утицаја на развој књижевног језика, појам језичког стваралаштва, који је најзаслужнији за творбу индивидуалне лексике, представља незаобилазан део проучавања језика појединих писаца, као и језичке културе у

1 Овај текст је настао као резултат рада на пројекту 1597: *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство науке и технолошког развоја Републике Србије.

целини. Стога не чуди што ове речи, и поред своје невелике фреквенције (Речник САНУ их бележи нешто преко 2.000, а Речник МС тек око 480), као и ограниченог домена употребе, представљају сталан извор научног интересовања у стилистици, семантици, творби, књижевној теорији и другим областима.

1.2. Узимајући у обзир све изложено, одабрали смо да, кроз творбено-семантичку и стилистичку анализу, представимо опште одлике именичке класе индивидуализама у српском језику.

2. Индивидуализми у пресеку стилистичких, семантичких и творбених проучавања

2.1. Иако на прве описе поетско-стилске функције индивидуалне лексике у књижевности наилазимо још у првој половини 20. века,² до систематски изведених, лингвистичких сагледавања ове теме долази тек у његовој другој половини, најчешће у радовима који су посвећени језику једног писца.³ Будући да период романтизма у историји српске књижевности заузима нарочито место управо по свом програму лексичког богаћења књижевног језика, то је и питање индивидуалне лексике у литератури у највећој мери остало обрађено кроз језик романтичарских књижевника.

2.2. У овом смислу, најобимнију елаборацију индивидуалне лексике једног писца на семантичком и стилском плану дао је Владета Јанковић (Јанковић 1969). У студији о поетској функцији кованица Лазе Костића, изведеној на основу речника од око 370 индивидуализама ексцерпираних из Костићевих песама, драма, приповедака, превода и једног дела књижевних, политичких и полемичких чланака, овај аутор је изнео вредна запажања о индивидуализмима Лазе Костића и њиховом утицају на језик и стил писаца потоњих генерација (А. С. Ребац, С. Винавера, И. Секулић, М. Ђурића). Поред овога, В. Јанковић је дао и научна образложења мотивисаности индивидуалне лексике, односно начина на који се она образује у конкретном књижевном делу.

Поменута образложења, образована на примеру Костићевог језика, веома су значајна за лингвистичко разумевање природе индивидуалне лексике у цели-

2 Међу зачетнике озбиљнијег проучавања ове теме у првој половини 20. века могу се, свако у својој области, сврстати Станислав Винавер и Миливој Павловић. Тако је С. Винавер, у есејима о језику Лазе Костића, Момчила Настасијевића, Николе Цвијановића и Милоша Ђурића, дао готово програмско образложење значаја индивидуалне лексике у модерној српској књижевности. Поред тога што индивидуална лексика обogaћује, надахњује и раскалапује језик књижевног дела, она, по Винаверу, у преводној књижевности служи и као средство приближавања језичком духу изворника (Винавер 1953: 4). Аналогно овоме, у низу студија о улози војвођанских писаца у развиту српског књижевног језика, међу којима се издвајају оне о Б. Радичевићу и Ј. Ј. Змају, М. Павловић истиче тежњу романтичарских песника „за употребом речи ретких, вербалистички ефективних, речи необичног значења, речи умереног значења, субјективних кованица“ (Павловић 1924: 285) – које, према његовом мишљењу, представљају основ богаћења савременог књижевног језика.

3 Дobar пример овакве обраде теме даје студија Војислава И. Илића о језику Бранка Радичевића из 1964. године. У њој се даје шири преглед и образложење појединих речи „које је сам Бранко скројио“, а оне се и пореде са индивидуализмима сродних аутора: М. С. Српкиње, П. П. Његоша и Ј. Ј. Змаја, као и са лексиком грађанске поезије Бранковог времена (Илић 1964: 82 и д.). У истом контексту, в. и рад О. Ристић (1969^{1, 2}), у коме се индивидуализми одвајају у засебне групе и обрађују као „именице чије значење није довољно одређено без ширег контекста“ (стр. 293); „именице ... (које) одступају донекле у погледу грађења и значења од речи насталих са истим суфиксима“ (стр. 278); „новине у лексичком фонду“, или „именице које не предају јасно своје значење“ (стр. 88–89).

ни. Наиме, В. Јанковић посматра Костићев поступак ковања индивидуализама као резултат увођења стваралачког, „језичког“ мишљења у конвенционалност језичке структуре. Другим речима, поступком стварања индивидуализама свесно се нарушава конвенционална веза између језичког знака и појма који он означава, у корист афективности и експресивности књижевнोजезичког израза – чему је Л. Костић и у поезији и у прози веома склон (стр. 9–10). Стога се Костићево ковање нових речи, према В. Јанковићу, одвија у стваралачком процесу језичке заиграности, коме у основи стоје истраживање лексичких могућности матерњег језика и књижевни поступак онеобичавања властитог израза, мотивисан тежњом за оригиналношћу и метричком, односно стилском новином.

2.3. Уколико се наводи о језичкој природи индивидуалне лексике једнога писца, изнети у раду В. Јанковића, генерализују у терминолошком систему жевевске лингвистичке школе, може се тврдити да индивидуализми, својом унутарњом структуром, у великој мери проблематизују природу језичког знака који их представља. Наиме, насупрот већини речи у лексичком фонду, код којих је веза између означитеља и означеног *немоћивисана* и *конвенционална* (општеприхваћена); веза између означитеља и означеног код индивидуализама остаје *моћивисана* и *неконвенционална*. *Моћивисана* – будући да индивидуалне лексеме, како показује и анализа изведена у овом раду, настају модификацијом или комбиновањем *већ постојећег* језичког материјала; и *неконвенционална* – будући да значење индивидуализама успоставља *један аутор*, а не језички колектив у целини. Имајући ово у виду, намеће се питање да ли индивидуална лексика, семантички гледано, уопште може бити сматрана делом лексичког фонда на исти начин као што је то случај са другим типовима лексике.

Тог питања су нарочито били свесни лексикографи који су, половином 20. века, радили на завршним пословима око издавања прве књиге *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*. Будући да је као основни задатак Речника САНУ постављен лексикографски опис целине лексичког фонда, теоријско питање статуса индивидуализама у лексичком систему преточено је, у току израде овог речника, у методолошки проблем њиховог (не)уношења у речнички корпус. У овом контексту, два најзначајнија лексикографа тога времена – Р. Бошковић и А. Белић – нису се сложили у оцени овог проблема и његовом решењу.

2.3.1. У *Предговору Огледној свесци речника српскога књижевног и народног језика* из 1944. године, делу које је обележило почетак наше савремене описне лексикографије, Р. Бошковић се посебно осврнуо на питање статуса индивидуализама у речничкој грађи. У вези са овим питањем, Р. Бошковић је издвојио и описао две важне појаве: *природу индивидуалних речи* (које, према начину употребе и степену лексичке интеграције дели на *хапаксе* и *песничке актуелизације*), и *контекст њихове употребе у језику*, који се може назвати *језичком индивидуализацијом*.

Настали као „само једанпут и од једнога писца употребљене речи“, *хапакси* имају специфичну лексичко-семантичку природу. Њихово значење и творбена структура зависе од стилских особености писаца који их користе, као и општег контекста исказа у коме су употребљени. Стога је њихова интеграција у лексички фонд отежана, иако за њу не постоје формална ограничења. Са друге стране, индивидуализми које Р. Бошковић назива *песничким актуелизацијама* и фор-

мално могу стајати само у исказу у коме су употребљени, пошто је њихово значење везано за значење околних речи.⁴

У оба случаја, тврди Р. Бошковић, индивидуализми остају прагматички условљене речи, „више стилске него језичке творевине“, и стога не припадају језику као систему (langue), већ „језику појединца (parole)“. Пошто индивидуална лексика не спада у језик (онако како овај појам схватају теоретичари сосировског усмерења), она, према овом аутору, не треба да уђе ни у речник који тај језик представља. Изузетак је могуће направити једино код оних хапакса које су сковали писци од ауторитета и који, због тога, имају већу стилску вредност и потенцијал ширења на друге говорнике српског језика (Бошковић et al. 1944: 2).

2.3.2. Методолошки добро образложени у оквирима своје научне парадигме, изложени наводи ипак се нису слагали са феноменолошким тенденцијама описивања језичких појава које су у српској лексикографији добиле замаха са А. Белићем, у 50-тим и 60-тим годинама 20. века. Стога се А. Белић, у тексту *Предговора Првог тома Речника САНУ* из 1959. године, није сложио са ставовима Р. Бошковића о индивидуалној лексици и њеном месту у целини лексичког фонда.

За разлику од Р. Бошковића, А. Белић посматра језички систем као немонолитну целину која је подложна непрестаном развоју, што му допушта да према индивидуалној лексици у речничкој грађи заузме много толерантнији став. По његовом мишљењу, чињеница да нека лексема носи у себи потенцијал језичке промене и богаћења изражајних могућности битнија је од тога да ли та лексема, на формалном плану, задовољава семиотичке критеријуме за пријем у лексички фонд. Узимајући у обзир да стилски допринос појединца у домену језичког стваралаштва превазилази еклектичност и формалност у речничком опису, А. Белић, стога, с правом примећује како су у речничкој грађи до извесне мере „сви примери појединих писаца индивидуални“, те да се без описа индивидуалне лексике „не може дати ни стилистичка атмосфера данашњице ни јучерашњице нити једног другог времена“ (Белић 1959: XIX).

2.4. Уводећи стилистички мотивисан принцип обраде индивидуализама у савремену лексикографску праксу, А. Белић је створио могућност да се, једном када се заврши конкретно лексикографско дело, индивидуализми различитих аутора и књижевних епоха анализирају као једна системска целина, у контексту њихове интеграције у лексички фонд савременог језика. Захваљујући овоме, у раду Г. Штасни из 1998. године извршена је творбена класификација корпуса индивидуализама ексцерпираних из *Речника српскохрватског књижевног језика Машице српске*. У поменутом раду, индивидуализми се заједно са неологизмима и кованицама сврставају у лексички слој нових речи, при чему Г. Штасни налази потврду за овакво груписање у сродној структури њихових деривационих база (стр. 87 и д.). Међутим, посматрано са становишта семантичко-стилске анализе, коме у овом раду није посвећена већа пажња, индивидуализми остају засебан лексички слој подложен даљим проучавањима, као што примећује и сама ауторка: „Индивидуално означене речи ... су језгровите и од свих посматраних речи највише стилски обојене“ (Штасни 1998: 112).

4 Дobar пример песничке актуелизације представља лексема *евентуалац* („онај на кога се може рачунати само с резервом“). Ова лексема настаје редупликацијом речи *интелектуалац* у следећем примеру: „Ти евентуалци. Само да им је да компликују како се то евентуалски каже. Интелектуалац-евентуалац“ (Давичо О.). Будући да се значење и стилски контекст употребе редуликоване лексеме увек везују за реч од које је потекла, то ни реч *евентуалац* не може стајати измештена из исказа у коме је употребљена.

3. Организација рада

3.1. Задатак нашег рада је да, у општем прегледу, представи творбено-семантичке моделе именичких индивидуализама који се јављају код писаца савременог српског језика, и тиме постави основ за даља истраживања овог типа лексике. Именице смо ексцерпирали из 18 израђених томова Речника САНУ (слова: А–О). Грађа је примарно организована према **семантичком критеријуму**, при чему је сврставање именица према засебним семантичким пољима мотивисано груписањем њихових лексикографских дефиниција. Унутар ових поља, грађа је даље дељена према **творбеном критеријуму** – на творбене типове – док су унутар сваког типа вршене њене даље поделе.

3.2. Примарна организација рада према семантичком, а не творбеном критеријуму одразила се на обраду и представљање различитих сегмената грађе. Тако су именице истих наставака, а различитог општег значења даване у засебним одељцима (уп. нпр. т. 4.1.3. и 5.1.2.; 4.2.3. и 5.2.1. и сл.). Даље, суфиксални деривати са сложеном основом издвајани су у засебне одељке у оквиру сваког творбеног типа. И, на крају, сложене именице са нултим суфиксом и општим појмовним значењем представљене су у засебном семантичком одељку (в. т. 8.).

4. Именице са значењем носиоца неке доминантне особине

Будући да једна од најчешћих појава у творби нових речи, која прати језичко стваралаштво, представља надевање имена или надимака особама који су мотивисани њиховим особинама, не чуди што у прикупљеној грађи посебно место заузимају именице типа *Nomina attributi*, којима се врши именовање према некој доминантној, физичкој (спољној) или духовној (душевној, карактерној) особини.

Именице са значењем носиоца доминантне особине одликује слободан избор творбених основа, које у комбинацији са великим бројем припадајућих суфикса стварају различите значењске нијансе. Будући да се процена људских особина најчешће одвија на скали између два пола, позитивног и негативног, то и ове именице најчешће поседују елементе хипокористичног или пејоративног значења.

4.1. Мушки род:

4.1.1. -(j)ак: *намушћењак* („намуштен, намргођен, зловољан човек”)⁵; *данашњак* („онај који је увек савремен, млад”); *бескористњак* („онај који није од користи”); од **сложене основе** још и *добродошњак* („онај који долази у доброј намери”).

Примери: „Свака младост на земљи вене и остари. Само Египат, ‘стари данашњак, цвате увијек вјечном младошћу” (Вијенац 1924); „Милета је ... с Вучићем и многима параднима добродошњацима Књазу ... на сусрет изишао” (Живановић Ј.), и сл.

4.1.2. -ар: *архаистичар* („уметник који у своје стварање уноси нешто архаично”); *букшар* („лучоноша, носилац буктиње”); *људскар* („онај који напаса људе као стоку, пастир људи”).

5 Семантичке дефиниције индивидуалних лексема које се у раду доносе под наводницима, као и пратећи примери који служе као илустрација овакве употребе, преузети су из одговарајућих сегмената њихове лексикографске обраде у Речнику САНУ.

Примери: „Најзад од оноликог јела [моји другови] сасвим облесавише, као стока за клање, и предаду их пастиру-људскару, који их је свакога дана изводио да пасу на ливаду” (Винавер С.); „[Мештровић је] архаистичар и примитиван у мирноћи става” (Петровић Н.), и сл.

4.1.3. Уз помоћ суфикса **-ац** граде се именице са значењем носиоца карактеристичне особине, које су често иронијски конотирани: *безвозац* („онај који нема кола”); *безноздравац* („онај који нема ноздрва”); *визионарац* („визионар”); *грохотљивац* („онај који се грохотом смеје”); *евентуалац* („онај на кога се може рачунати само са резервом”); *неуклањац* („онај који се не може уклонити, онај који је неуклоњив”); *некавац* („онај који све оспорава, негира”); а од **сложене основе** именице које означавају становнике одређених подручја: *голопољац* („који живи на голом пољу, без заклона”) и *окорекац* („онај који је настањен близу реке, поречанин”).

Примери: „Засењуј га [ловца], сјајни нам бисеру! Наведи га у кланце неуклањаце” (Костић Л.); „Ви Преровци, ви окорекци ... како сте могли ... својој браћи ... да заривате каме у вратове (Ђосић Д.)“; „Имао сам ... женку [вучицу] и троје младих. Учила их она ... као што је адет у нас голопољаца” (Џвијановић Н.), и сл.

4.1.4. -аш: *академијааш* („академац”); *галантјааш* („галантан човек”).

4.1.5. Судаћи према прикупљеној грађи, именице које су изведене помоћу суфикса **-ић** поседују двојну семантичку мотивацију. Антропонимски елементи фамилијарности, садржани у самом суфиксу, комбинују се, у току творбе, са елементима афективног, најчешће ироничног или пејоративног значења, који одликују њихову творбену основу. На овај начин, настају образовања попут: *безручковић* („пуки сиромах”); *грдниковић* („онај који је грдан, ништаван”); *дроњевић* („удворица, слугерања, потркуша”); *незаситић* („незасит човек”); *дембелић* („лењ, равнодушан човек”); *отимарић* („који је превише дотериван, уређиван, негован”); *одгојић* („онај који се одгаја, подиже, недорастао, млад човек”); *пустиняковић* („чудак, пустињак”); а од **сложене основе** и *дугокајић* („онај који носи висок шешир”).

Примери: „Woos? издрачи се укалајисани дугокапић” (Шапчанин М.); „Она је нацивјела неизброј других ... незаситића, дембелића, отимарића” (Дамјановић Ђ.); „Да, дичан народ! ... Свачији дроњевићи и гладне бекрије” (Змај Ј. Ј.), и сл.

4.1.6. Са сродним значењем и нешто неутралнијом конотацијом граде се именице на **-ник**: *ајсолујник* („апсолутиста”); *бездомовник* („онај ко је без домовине”); *бежалосник* („неумољив човек, бездушник”); *бескочечник* („онај ко је бескочечан, бог”); *бесјаашник* („онај који је без паше”); *грозотник* („грозан, суров, свиреп човек”); *губљеник* („онај над ким се извршава смртна казна”); *дичник* („дичан човек, достојанственик”); *ојрошјајник* („онај који опрашта”); *коштаник* („очовечени костур”); *недојадник* („онај које се не допада неком”); *некложник* („онај који не клоне, истрајан човек”); *неукусник* („особа без доброг укуса”); *громогласник* („онај који громовнички говори”). Од **сложених основа** се граде и: *благовјерник* („онај који без основа верује у нешто”); *богоугодник* („богоугодан човек”); *деснокрилник* („главни помагач”); *ласноћудник* („онај који је лаке, површне ћуди, нарави”).

Примери: „Избегосмо тамо у тал’јанске краје, | ... Бездомовник блудим, немам нигде мира” (Змај Ј. Ј.); „Званичне тајне, рећ’ ће коштаник | не казују се површницима” (Костић Л.); „Изрекао ју је [пресуду] ... велики громогласник наше

књижевности – Јован Скерлић” (Михиз Б. М.); „Поведен је ... познати Рашин деснокрилник” (Звоно 1910), и сл.

4.1.7. Елементе пејоративне конотације, уклопљене у опште значење активности односно занимања, поседују именице мушког рода на **-лија**: *дахулија* („момак у служби дахија”); *оченашилија* („онај ко не ради ништа него чита оченаше”); *неспавлија* („онај који не спава, који стално бди”).

Примери: „Све су то ... лицемери, притворљивци, оченашилије, цијумијуљци ... и пустињаковићи” (Винавер С.); „У Трнави, господине, нема нерадника. Сви смо ми неспавлије” (Ђосић Д.), и сл.

4.2. Женски род

4.2.1. Уз помоћ суфикса **-ја** гради се **сложеница белолица** („белолика жена“), од основе сложеног придева.

4.2.2. Уз помоћ суфикса **-ица**, који најчешће долази на основе трпних придева, граде се именице **граматичког женског рода**, којима се означавају особе и **женског и мушког** пола.

а. Од именица којима се означавају особе **женског пола** издвајамо: *дјевственица* („она која је чедна, невина”); *зврклица* („млада, окретна девојка, шипарица”); *беспрћница* („девојка која нема прћије, мираза”); *бескрилница* (фиг. „жена која је остала без заштитника”); *неодморница* („она која се мало одмара, вредна жена”); а од **сложене основе** и *злотравница* („она која травама наноси зло, врачара”).

б. Од именица за означавање особа **мушког пола** издвајамо: *несложница* („особа која се ни са ким не слаже, свађалица”); *богатица* („богаташ”). Од **сложених основа** граде се и: *доброживелица* („онај који добро живи, бонвиван”); као и *доброзналица* („онај који много зна”).

Као што показују примери њихове употребе, код групе именица на **-ица** које су **мушког рода**, обележје граматичког рода садржано у суфиксу поима се као додатно, стилски маркирано обележје.

Примери: „Не могу да примим у кућу тамо неку голоотињу, беспрћницу” (Ковачевић Б.); „Жене, покажите своје руке ... Алати су за све. Неодморнице” (Ђосић Д.); „Ти, који си мене понајмрзнији | Међу царма питомцима Зевса, | Ти једина несложнице права!” (Његош П. П.); „Пера је доброживелица и коцкар” (Позориште 1872), и сл.

4.2.3. -ка: *академикерка* („академкиња”); *волшејка* („волшебница”); *жбирка* („жена жбир”); *земка* („становница Земље”); од **сложене основе** још и: *бјелоданка* („птица која по дану лети”).

Примери: „Знала је свирати у клавир и француски – била је академикерка” (Игњатовић Ј.); „Тада и ми сва три упоредо | Изљездисмо пред волшебке дворе” (Сарајлија М. С.), и сл.

4.2.4. Уз помоћ суфикса **-уша** гради се и именица *азијатуша* („она која потиче из Азије”): „Мирко [је] умро од колере, и то ове азијатуше” (Томић М.).

5. Именице са значењем вршиоца радње

Као подврста изведених именица са значењем носиоца особине издвајају се именице са глаголском основном и значењем вршиоца радње, типа *Nomina agentis*. Иако се у њиховој семантичкој структури преплићу и нијансирају значењски елементи особина и занимања, оне се издвајају у засебну значењску гру-

пу због тога што „њихова глаголска основа”, за разлику од именица претходне групе, „увек уноси значење неке радње или акције” (Ристић О. 1969¹: 297).⁶

5.1. Мушки род:

5.1.1. -ац: *брујалац* („онај који бруји”); *видац* („онај који далеко види, визионар”).

У оквиру овог творбеног типа нарочито су бројне именице на **-ац** од **сложених основа**: *винословац* („познавалац вина, стручњак у винарству”); *богонијекалац* („атеиста”); *вајшројирац* („шаљиви назив за ватрогасца”); *вероборац* („онај који се бори против вере”); *ђавоносац* („онај у коме је ђаво”); *законодавилац* („онај који спречава или пригушује природни развитак”); *звонкојијевац* („онај који звонко пева”); *вернострелац* („онај који добро стреља, погађа”); *истинословац* („онај који говори истину”); *језиколовац* („онај који тражи грешке у језику”); *језикососац* („онај који добро разуме, осећа и воли сопствени језик”); *љускошресац* („ситничар, цепидлака”).

Примери: „Велики песник [је] увек и велики видац, који више види очима душе него очима тела” (Стефановић С.); „Неки сматрају Достојевског за ђавоносоца” (Поповић Ј.); „Има људи који са лакоћом ... читају свој језик ... језикососцима бисмо их могли назвати” (Секулић И.); „Из тога ... телеграма дознао је патријарх, да су телеграфисали и вероборци министру” (Грујић Н.), и сл.

5.1.2. -ач: *одмаишћач* („одмаздник”).

5.1.3. -ељ: *дичишћел* („онај који се дичи, хвали”); од **сложене основе** и *језикваришћел* („онај који квари језик”).

5.1.4. Од суфикса **-(и)ја** се граде именице: *бјесеција* („беседник”); од **сложене основе** и *бичобија* („онај који бије бичем”); односно *дрволомија* („веома снажан човек”).

Примери: „Ено глава свију римских цесара, мудраца, писаца, пјесника, бјесеција” (Капић Ј.); „Тко ће с тобом у ред? Такав дрволомија!” (Ковачевић А.), и сл.

5.1.5. Уз помоћ суфикса **-штина** гради се именица м. рода *мршишина*, у значењу „онога који се мршти, намргођеног, мрзовољног човека” (забележено у регистру М. Глишића).

5.2. Женски род:

5.2.1. -ка: *обећајка* („она која обећава, улива наду и сл.”); *голицајка* („голицљива жена); *бисеродавка* („она која даје бисер (о шкољци)”); *богохвалка* („она која бога хвали, слави”); „Ти чудни нагони ... леже у чудној души српске расе ... као бисеродавка шкољка у дубинама океана” (Ђурић М.).

5.2.2. -ица: *баштинишћелица* („она која чува баштину”); *вашишћалица* („васпитачица”); *задахњивачица* („она која надахњује”); од **сложене основе** *брзоплетшћица* („брза птица”) и *бисерородица* („шкољка бисерница”).

Примери: „Сама природа, најмудрија и најпоузданија васпиталица управља човека склоностима” (Вуловић С.); „Имају оне [мајке] четири врло различна доба када су задахњивачице у морала” (Милићевић М. Ђ.), и сл.

6 Изложени навод доказује и њихова лексикографска дефиниција у Речнику САНУ – која се, за разлику од именица претходне групе, најчешће формира упућивањем на глагол који им стоји у основи.

6. Апстрактне именице

Изведене апстрактне именице представљају творбено-семантичку категорију којом се, уопштено говорећи, номинују различите особине, стања, појмови, радње и сл. У зависности од граматичке класе којој припада њихова творбена основа, апстрактне именице се могу поделити на следеће групе:

6.1. Именице са глаголском основом

Као што је у литератури већ утврђено (Терзић 1969, Ристић О. 1969^{1, 2}), глаголске именице у српском језику представљају посебну лексичкограматичку врсту апстрактних именица, са општим значењем номинализације глаголске радње, односно апстрактне представе процеса те радње и њеног вршиоца. „Поставља се питање: какву представу у нашој свести оставља права глаголска именица као појам. Пре свега она оставља представу апстрактног протицања радње именички уобличене. Ту апстрактност даје глаголска основа.” (Терзић 1969: 37).

У прикупљеној грађи, издвајају се следећи творбени типови:

6.1.1. Глаголске именице са нултим суфиксом. У процесу настанка ових именица, који се у литератури назива процесом *нултих суфиксације*, долази до свођења мотивног глагола на саму глаголску основу, а затим и до функционалног опредељења глаголске основе као именице (уп. Појатић 1996: 124 и д.). На тај начин, настају образовања попут: *дража*, *задир*, *бацај* и сл., која означавају појмовну вредност глаголске радње.

Према резултатима истраживања О. Ристић, сажимање глагола и поименичење њихове основе процес је својствен поетском језику српских романтичарских песника, и то најчешће у случајевима када овакве поступке намећу слик или метар (Ристић О. 1969²: 432). Иако наша истраживања, спроведена на корпусу збирке речи Ј. Ј. Змаја приложене грађи за Речник САНУ, показују да се сродна образовања могу наћи и у народним говорима (уп. Ивановић 2009: 147 и д.), глаголске именице са нултим суфиксом остају једно од карактеристичних стилских средстава писане књижевности, пре свега поетике романтизма и њему блиских струјања. У грађи се издвајају: *безглас* („мук, ћутање”); *дража* („надражај”); *њњав* („гурање, стиска”); *гунђа* („гунђање”); *задир* („утицај, уплив”); *задовољ* („задовољење”); *ошћих* (фиг. „заборав”); *неостризи* („неподшћишаност”); *нејовред* („неповредивост”); *нејомир* („непомирљивост”); *нејровир* („непрозирност”); *неузнемир* („спокојство, смиреност”); *незасћој* („стално, непрестано кретање”), *неузруј* („неузрујаност, неузбуђеност”); *одглед* („одраз, лик”); *обезум* („обезумљеност, безумље”); *задисак* („уздисај, дах”); а од **сложене основе** *богћхвал* („хваљење бога”) и *недрогризи* („ујед за женска недра”).

Примери: „Завапити тада или бити нем, безглас је ту што и глас: одговора очају нема” (Настасијевић М.); „Изненадни чворови појављују се у општем монотоном току. Они су ... знак матице застоја, други пут убрзање. Изненадни застанци у свеопштем незастоју” (Винавер С.); „Да ми љубав нема мере | ни у сјајном очном близу, | ни у бујном неостризу | дивне косе” (Костић Л.); „И узе од сваке [девојке] по један огризак недрогризи” (Винавер С.); „И нестале му сунца, | ал’ трајаће тај цвет, | јер то је онај неповред | што песмом зове свет” (Костић Л.), и сл.

6.1.2. Са општим значењем резултативности глаголске радње граде се именице са суфиксом **-ај**: *бацај* („бацање, хитац”); *додиркај* („лак, овлашан додир”); *васкрсај* („ускрснуће”); *вучљај* („оно што се једним дахом удахне, удисај”); *задешај* („стицај околности, ситуација”); *незадржај* („стални, незадржани ток”); *неодвај* („неодвајање, нарастављање, спојеност”).

Примери: „Тих додиркај само чујеш бројаница” (Јакшић Ђ.); „Шта од машине има жива вода са својим неумором и незадржајем?” (Секулић И.); „Из љубавног неодваја, | Далилина загрљаја, | Самсон скочи” (Костић Л.), и сл.

6.1.3. Именицама на **-ак** изричу се остварење, односно резултат глаголске радње: *бацак* („замах, ударац”); *испунак* („испуњење, испуна”); *заступац* („хладан дах ваздуха, захлађење”).

Примери: „Сад празно срце твоје испунак чека нов” (Змај Ј. Ј.); „Нека топла туга, покорна и смерна | к’о равница ова блага, неизмерна, | задрхтава њиме, | к’о лист кад застрепи при застутку зиме” (Петровић В.), и сл.

6.1.4. -ба: *огледаба* („огледање, изложба”).

6.1.5. -иво: *гледиво* („оно што се гледа, што служи за гледање”).

6.1.6. -ило: *клонило* („клонуће, клонулост”); *оживило* („стварни, живи израз нечега”).

6.1.7. -ица: *одолица* („олакшање, утеха”); *огорчица* (са метонимијски конкретизованим значењем: „песма пуна горчине, туге”): „Сироче ... тражи слатка уста Мајке, ал их нема ... Огорчица ево како следи“ (Кодер М. Ђ.).

6.1.8. -је: *обрукање* („брука, брукање”); *неодоље* („оно чему се не може одолети, неодољива жеља”); док се од **сложеничких основа** граде: *богогледање* („сагледавање бога”); *зракопролиће* („расипање светлости, серија изразитих, упечатљивих светлосних појава”); и *басновјерје* („неосновано веровање или мишљење”).

Примери: „И ти, Тесла, у коме се | Исполинске мисли роје, | Тебе враћа неодоље | Да пољубиш стабло своје” (Змај Ј. Ј.); „Обичаји, обреди и басновјерје ... и данданас ... у народу постоје” (Врчевић В.), и сл.

6.1.9. -ка: *варанка* („варка, превара”).

6.1.10. Конверзијом императивног облика 2. лица једине глагола *моћи* и *смећи* граде се глаголске именице *мджеш* и *смјјеш*, са значењем „онога што се може (сме), што је могуће (што се сме) урадити”, а у следећем примеру: „Ту је доказ да се битна начела државе могу промиенити; толико гледе можеша. – Што се тиче смјјеша, неће тебе питат нитко”.

6.2. Именице које у основи имају придев, именицу, другу врсту речи

На плану семантичких односа између творбене основе и изведене речи, именице које припадају овој морфолошкој класи деле заједничку службу исказивања особина, стања, духовних и телесних особина, емоција, ставова и сл. При томе се, у појединим творбеним типовима, нарочито издвајају и уопштавају једни или други елементи значења.

6.2.1. У творби апстрактних именица, суфиксом **-ост** граде се изведенице неутралне конотације, којима се, на плану семантике, именују особине или стања. На морфолошком пак плану, основну одлику овог творбеног типа чини његова отвореност за различите типове основа. У домену језичког стваралаштва, комбинацијом ових одлика добијају се бројне именице на **-ост** које, захваљујући ширини њихове деривационе базе, преносе опште значење особине или стања на **придевске, прилошке, именичке**, чак и **предлошке** основе – чиме се, у стилски мотивисаном изражавању, продубљују могућности за разне креативне лексичке експерименте.

Тако се, од **придевских основа**, граде: *бесповодности* („непостојање повода, беспотребности”); *безодморности* („немање одмора”); *бесхрабрости* („немање храбрости”); *безинтересности* („одсуство личног интереса, несебичност”); *блажности* („благост”); *довијавости* („способност довијања”).

Од **прилошких основа** се граде: *одавнашњост* („далека, давна прошлост, давнина“) и *ближњост* („близина“).

Од **именичке основе** настају *океаност* („својство, особина онога што подсећа на океан“) и *назовост* („неодговарајуће име или назив“).

Од **предлошке основе** се гради *крозност* („бит, суштина“).

Од **сложених основа** настају и: *другоразност* („припадање некој другој врсти, различитост“); *бистросјајност* („чисти сјај, блиставост“); *истоштемност* („истоветност теме“).

Од **основе ППК** (*држаши*) до + себе гради се и именица *досебност* (у значењу: „себичност, саможивост“).

Примери: „Ана [је] ... ћутањем изражавала слагање и допадање, и, према томе, безповодност сваког даљег разлагања те ствари“ (Секулић И.); „Прошлост нас учи садашњости, а садашњост будућности: ближност даљности“ (Вуличевић Љ.); „Скоро плачем од страха, али ми јецаје држи за гушу сузна моја океаност за себе“ (Давичо О.); „Без обзира на истотемност, сва називања су била различита и имала по једног хероја (Гајић Д.)“, „И није то била толико љубав, колико досебност и понос“ (Козарац И.), и сл.

6.2.2. Уз помоћ суфикса **-ство**, који претежно долази на именичке основе, граде се именице са општим значењем скупности или потенцијално неограниченог мноштва (према: Чернејко 1997: 32). Другим речима, у семантичкој структури именица које припадају овом типу издваја се доминантно значење колективног идентитета, садржано у духовним, карактерним и другим особинама, вештинама, стручним знањима и сл., које одликују све чланове колектива обухваћене значењем творбене основе. Из истог разлога, именовање особина појединца именицама на **-ство** често служи и за препознавање (не)припадности појединца датом колективу (према: Ивановић 2008: 126 и д.).

На овај начин настају следећа образовања од **именичких основа**: *вампиристиво* („постојање нечега што не би требало да постоји“); *васпиталаштво* („систем васпитања“); *језичанство* („укупност језичког блага једне заједнице“); *непушаштво* („особина онога ко не пуши, одлике непушача“).

Од **придевских основа** граде се: *засејство* („себичност, егоизам“) и *одабранство* („изабраништво“).

Од **прилошке основе** се гради *бољинство* („бољитак“).

Од основе **редног броја** *други*, аналогично према *другарство*, гради се именица *друговство* („уживљеност у друга бића“).

Од **сложених основа** се граде: *двоживство* („двоструко живљење“); *вишемуштво* („брачна веза једне жене са више мужева истовремено“); *злупоглавство* („глупост“); *богосиновство* („божанско порекло“) и *богочовечанство* („скуп особина богочовека“) – све са општим значењем стања или особине.

Примери: „Конфор, уживање, потрошња, то је све исто једно вампиристиво и заосталост“ (Давичо О.); „Њезин став [Пиндарове етике] ‘постани оно што јеси’ може се узети као квинтесенција свега васпиталаштва Пиндарова“ (Ђурић М.); „Да Србинство ступи у бољинство“ (Сарајлија М. С.); „Полиандрџија, или како би се то нашим језиком рекло ... вишемуштво, је много ређа од полигамџије, али је ипак има“ (Ђорђевић Т.), и сл.

6.2.3. Именицама на **-је**, када се граде од **придевских основа**, означавају се доминантне, односно преовлађујуће особине или стања: *бесплође* („бесплодност“); *безначеље* („безначелност“); *мирисаље* („бројни мириси, мирисност“); *незграпље* („незграпност“); *огромље* („огромност“).

Примери: „Преко леје мирисаље веје, | под мирисом полегла је трава” (Костић Л.); „По свету пуном злобе и неверства, | Пуном подлаштва, пуном лицемерства, | Дивљачких жеља, пуста безначаља” (Змај Ј. Ј.), и сл.

6.2.4. а. Суфиксом **-ија**, онда када долази на основе **домаћег порекла**, граде се именице експресивног, често и пејоративног значења: *злуредија* (са резултативним значењем „места на коме се догађа зло”) – од **придевске основе**; и *коњушарија* („ружан, простачки поступак”); односно *ћинђилерија* („пренакићеност, преобиле украса, ћинђува”) – од **именичких основа**.

б. Истим суфиксом, са основама **страног порекла**, граде се именице: *белетрија* („белетристика”) – од **именичке**; и *жандарокрајија* („владавина уз подршку жандармерије”) – од **сложене основе**.

Примери: „У биргији | Злуредији | Дочекиво дан | И испраћо мрак” (Кошутић Р.); „Због тих његових коњушарија ... Шамика неће ни да га гледа” (Игњатовић Ј.); „Под њим ... нема оно што је било под г. Протићем ... што бих ја назвао жандарократија” (Цицварић К.), и сл.

7. Именице са значењем места

Именицама типа *Nomina loci*, које припадају овој категорији, означава се стварно или имагинирано место, на коме се нешто налази или се на њему врши каква радња. Стога се ове именице превасходно образују од **глаголских основа**.

7.1. Најфреквентнији је суфикс **-иште**, којим се граде следеће именице: *бавилишће* („боравиште”); *варалишће* („место где се вара”); *врхунишће* („најудаљенији положај орбити небеског тела од тела које се окреће”); *гајилишће* („гајилиште”); *здомаћишће* („дом, стециште, упориште”); а од **сложене основе** још и *мудрозборишће* („висока научна установа, академија”).

Примери: „Чарна-Горо ... Бавилиште Пана и Минерве” (Сарајлија М. С.); „Месец ... има боравиште у Раку, врхуниште у Бику” (Винавер С.); „И твоја кротка, гладна стада | поплавиће гајишта | у првим сребрним росама” (Ђонових Ј.); „Није само здомаћиште муза | Тек Хеликон, нит’ Автохтон горди” (Сарајлија М. С.), и сл.

7.2. У грађи се ређе јављају именичке **сложенице** на **-ница**: *богохранилница* („место где се чувају светиње”); *биљоберница* („продавница лековитог биља”) и *златоцирница* („место где се црпе злато”); док образовања са другим суфиксима скоро и да нема.

8. Сложене именице са општим појмовним значењем

У групи индивидуално скованих именица, као засебна семантичка категорија, издвајају се сложенице са општим појмовним значењем, које се граде од следећих морфолошко-семантичких елемената:

8.1. Од **основног броја два** и **именице** гради се именица *двоврч* („амфора”), мотивисана симетричним изгледом предмета.

8.2. Од **глагола** и **именице** граде се императивне сложенице *кажичас* („часовник, сат”), чији је творац Л. Костић⁷; као и *блашогаз* („онај који гази блато (други назив за роду)”).

7 Природу калкиране сложенице *кажичас*, у светлу њеног етимолошког односа према лексеми *часовник*, прва је приметила и истакла Светлана Слапшак, у студији о хеленском духу у језику Лазе Костића: „Срећом, Лаза Костић ... страшно је истраживао могућности калкирања у српском:

8.3. Од **именице** и **именице** граде се сложенице са спојним вокалом, чије значење представља комбинацију сложеничких делова. Будући да ова образовања у српском језику нису уобичајена (најчешће настају по угледу на творбене обрасце страних језика), она у употреби добијају на експресивности: *блайомир* („нечастан, сраман мир”); *бродосипрада* („пут, правац којим плове бродови”); *бубарада* („бубамара”); *јежнобрва* („најежена, накомтрешена обрва”); *магловизијежђе* („скуп звезда које се не могу јасно распознати, маглина”); *кругојас* („круг у коме се ко или што креће, животни пут”).

Примери: „Поред широке бродостраде [на Скадарском Језеру], кроз лопухе, путљају ове водене сељачке стазе за ... једноставне барчице” (Ђонових Ј.); „Миран, брате, мраву Божијем не би стао на ногу, бубарада једна у Бога” (Куленовић С.); „Погледај орла горе, орловски лети он, | Кртица земљу рије у мраку буђавом; | Како је разлик једног и другог кругопас” (Змај Ј. Ј.), и сл.

8.4. Од **придева** и **именице** граде се сложенице чије значење представља комбинацију основног појма (израженог именицом) и његовог квалификатива (израженог придевом у првом делу): *гвозденкаџа* („каџига, шлем”); *грозноказ* („трагедија”); *благодозвола* („одобрење, саизвољење”); *вижљопис*, *лакопис* („рукопис са танким, изувијаним потезима”).

Примери: „Напишем другим начином, писменима витким, овај вижљопис и лакопис” (Винавер С.); „Миљана с благодозволом Јована мужа ... пресели се под кров ... Тодору” (Настасијевић М.), и сл.

9. Закључак

Све што смо до сада изложили о природи индивидуалне лексике, њеној структури и односу према целини лексичког фонда обавезује нас да, у закључку овог рада, истакнемо следеће:

9.1. На творбено-семантичком плану, индивидуализми именичке класе показују висок степен творбене мотивације, велики број модела и богатство појмовних области у којима се реализују. Запажа се да је творба индивидуализама нарочито продуктивна у оквиру семантичке групе **носилаца доминантних особина** (односно **вршилаца радње**), као и групе **апстрактних именица**, којима у основи могу стајати глаголске или именске речи.

У анализи индивидуалне лексике која је забележена и обрађена у Речнику САНУ, више пута смо се срели са **сложеничким образовањима**. Захваљујући њиховој интеграцији у контекст појединих семантичких група, коју смо спровели у раду, постаје видљиво да су сложенице присутне у сваком сегменту анализиране грађе. Та констатација нас наводи на закључак да се овом типу лексике, у оквиру језичког стваралаштва, поклања нарочита пажња.

9.2. На плану дијахроног развоја индивидуалне лексике у савременом српском језику, запажа се појава стабилног лексичког континуитета. То значи да се у грађењу индивидуализама, почев од епохе романтизма па до модерне књижевности, понављају сродне творбено-семантичке тенденције. Другим речима, и поред великог распона језичких могућности који им, у творби индивидуалне лексике, стоје на располагању – представници потоњих књижевнојезичких периода, како показује наша анализа, граде индивидуализме по истим или сличним творбено-семантичким обрасцима као и њихови литерарни претходници.

тако је уз уобичајени калк *часовник* смислио и један који боље одговара оригиналу, *кажичас* (гр. φρολόγιον)“ (Слапшак 1982: 56).

На овај начин, српско језичко стваралаштво 19. и 20. века показује висок степен уређености и поштовања утемељене језичке форме – при чему се модерни писци наслањају на традицију протеклих књижевних епоха.

9.3. Узимајући изложено у обзир, можемо закључити да индивидуална лексика у српском језику представља, независно од свога обима, језички значајну тему – и стога неизоставно захтева даља, опсежнија истраживања разноврсних лексичко-стилских ефеката који се путем ње остварују: кондензације израза, алегорије и метафоре у творби речи, асоцијације, појмовне рефлексije, игре речи као творбеног феномена и др.

Извори и литература

Р. САНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ 1–18 (слова: А–О)*, Београд, 1959–2010.

Biber et al. 1998: Douglas Biber, Susan Conrad, Randi Rappaport, *Corpus linguistics – Investigating language structure and use*, Cambridge.

Бабић 1986: Стјепан Бабић, *Творба ријечи у хрватском књижевном језику (нацрт за граматичку)*, Загреб.

Белић 1941 [1998]: Александар Белић, *О језичкој природи и језичком развоју*, Изабрана дела, том I, Београд.

Белић 1959: Александар Белић, „Увод (у први том Речника САНУ)“, *Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, књ. I, Београд, VII–XXVI.

Бошковић et al. 1944: Радосав Бошковић, Јован Вуковић, Кирил Тарановски, „Увод“, *Речник српског књижевног и народног језика, огледна свеска*, Београд, IX–XIX.

Винавер 1953: Станислав Винавер, „Медеја у преводу Милоша Ђурића (херојски језик)“, *Рејублика*, XX/386, Београд, стр. 4.

Грицкат 1988а: Ирена Грицкат, „Проблеми описне лексикографије (приступна академска беседа одржана на Свечаном скупу Српске академије наука и уметности)“, *Глас ССЦЛП Српске академије наука и уметности*, Одељење језика и књижевности, књ. 13, Београд, 7–13.

Грицкат 1988б: Ирена Грицкат, „Речник Српске академије наука и уметности – почеци, лик, перспективе“, *Глас ССЦЛП Српске академије наука и уметности*, Одељење језика и књижевности, књ. 13, Београд, 25–40.

Грицкат 1993: Ирена Грицкат, „Стогодишњица лексикографског рада при Српској академији наука и уметности“, *Сво година лексикографског рада у САНУ, зборник*, Институт за српски језик, Београд, 5–13.

Ивановић 2008: Ненад Ивановић, *Ајсџрактине именице у српском језику (творбени и семантички аспекти)*, необјављени магистарски рад одбрањен 2008. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Ивановић 2009: Ненад Ивановић, „Збирка речи из разних крајева, а поглавито из Војводине Ј. Ј. Змаја у грађи за Речник САНУ и њен допринос развоју лексике српског књижевног језика“, *Дијалекат–дијалекатска књижевност, зборник радова*, Лесковачки културни центар, Лесковац, 149–166.

Илић 1964: Војислав И. Илић, *Песнички језик Бранка Радичевића*, Нови Сад.

Јанковић 1969: Владета Јанковић, „Поетска функција кованица Лазе Костића“, *Зборник историје књижевности*, књ. 7, Београд, 1–81.

Јерковић 1984: Јован Јерковић, „О неким творбеним новинама у језику наших писаца“, *Лексикографија и лексикологија (зборник радова)*, Нови Сад–Београд, 67–70.

- Клајн 2003¹: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику (први део – слагање и префиксација)*, Београд.
- Клајн 2003²: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику (други део – суфиксација и конверзија)*, Београд.
- Павловић 1923: Миливој Павловић, „Језик у првим песмама Змаја Јована Јовановића“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. 3, Београд, 166–182.
- Павловић 1924: Миливој Павловић, „Улога Бранка Радичевића у развоју књижевног језика“, *Српски књижевни гласник (нова серија)*, књ. 12/4, Београд, 277–290.
- Павловић 1937: Миливој Павловић, *Језик и народна култура*, Скопље.
- Пешикан 1973: Митар Пешикан, „Трећина посла на изради великог речника САНУ“, *Наш језик*, књ. XX, св. 1–5, Београд, 11–22.
- Појатић 1996: Дурија Појатић, *Глаголске именице у друштвено-политичкој лексици у руском и српском језику*, Подгорица–Пљевља.
- Предг. РМС: Уредништво Речника МС, „Предговор“, у: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, том I, Нови Сад–Загреб, 1967, 7–14.
- Ристић О. 1969^{1,2}: Олга Ристић, „Лексичко-семантичке одлике творбе именица у неким српских и хрватских романтичарских песника“, 1: *Јужнословенски филолог* XXVIII/1-2, Београд, стр. 221-320; 2: *Јужнословенски филолог* XXVIII/3-4, Београд, 387-451.
- Ружин–Ивановић 2009: Татјана Ружин, Ненад Ивановић, „Језик као средство преосмишљавања идентитета књижевног дела (анализа лексике првог српског превода *Књиже о џунгли* из 1924. године)“, *Зборник радова Филозофског факултета у Нишу*, Ниш: Филозофски факултет.
- Слапшак 1982: Светлана Слапшак, „Још једанпут о хеленству Лазе Костића“, *Књижевно дело Лазе Костића – зборник*, Институт за књижевност, Београд, 41–60.
- Сосир 1969: Фердинанд де Сосир, *Општа лингвистика*, Београд.
- Стевановић 1964¹: Михајло Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I*, Београд.
- Терзић 1969: Александар Терзић, „Структурно–семантичке одлике глаголских именица творбеног типа -ние, -ение, -тие у руском и -ње, -ење, -ће у српскохрватском језику“, *Анали Филолошког факултета* 6, Београд.
- Упутства: *Упутства за израду Речника САНУ (интерни спис Института за српски језик САНУ)*, Београд.
- Фекете 1983: Егон Фекете, „Допринос српских писаца стварању књижевног језика у другој половини XIX века“, *Наш језик* 26/2-3, Београд, 83–93.
- Чернејко 1997: Л. О. Чернејко, *Лингво–филозофски анализ абстрактног имени*, Москва.
- Штасни 1998: Гордана Штасни, „Неологизми, кованице и индивидуално означене речи у Речнику српскохрватског књижевног језика“, *Прилози проучавању језика* 28/29, Нови Сад, 87–113.

**THE INDIVIDUAL'S LEXICON IN SERBIAN:
MORPHO-SEMANTIC FEATURES OF NOUNS
(based on The SANU Dictionary)**

Summary

This paper presents an analysis of morpho-semantic and stylistic aspects of the corpus comprised of about 300 individually coined nouns noted in *The SANU Dictionary of the Serbo-Croatian Standard and Vernacular Language* (letters: A-O). Apart from providing new insights into the nature of the individual's

lexicon and its place in the lexical system, we also gave a description of morphological patterns, as well as semantic groups of individual words, resulting from the analysis and classification of their lexicographic definitions in The SANU Dictionary.

Nenad Ivanović